

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555- พ.ศ. 2559) มีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ วิสัยทัศน์ ประเทศไทยในระยะ 5 ปีข้างหน้า คือ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา หลักสูตรการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระดับการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ทันกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะนำไปสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอก เช่น อิทธิพลของยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากปัจจุบันไปในอนาคต ต้องคำนึงถึงปัจจัยภายใน เช่น วิถีชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรม การปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น ซึ่งล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนั้น การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องทันกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคตที่กำลังมาถึง ต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2542) มีแนวทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มุ่งเน้น (1) การจัดทำหลักสูตร “ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพมุ่งพัฒนาคนให้มีความ

สมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม มีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม” (2) ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต “การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต” (มาตรา 4) และ (3) ในมาตรา 6 ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีข้อกำหนดว่าให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2548, หน้า 17)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ได้ดำเนินการเปิดสอนระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรต่างๆด้านการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเรื่อยมาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF:HEd) ในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ของนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิ และสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้ด้วย สถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ โดยพึงประสงค์ให้บัณฑิตมีพัฒนาการ 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral)
- 2) ด้านความรู้ (Knowledge)
- 3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills)
- 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility)
- 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)

ทั้ง 5 ด้านนี้ บางสาขาวิชาต้องการทักษะทางกายภาพสูง จึงต้องเพิ่มการเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัย (Domain of Psychomotor Skill) ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา <http://www.mua.go.th>)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษา ข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญและความจำเป็นที่ส่งผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาระดับปรับปรุง พ.ศ.2547 ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาความเปลี่ยนแปลง ความต้องการ และความเหมาะสมตามสาขาวิชาชีพ จนถึงวาระที่ต้องมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตร เนื่องจากปัจจุบันมีระบบการประเมินและติดตามผลโดยมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตรทุก 5 ปี เพื่อรับรองและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทำให้ต้องมีการประเมินเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรซึ่งได้ใช้มาแล้วเป็นเวลาเกือบ 10 ปี เพื่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตหรือสังคม

การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาระดับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชนอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการประเมินติดตามรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพ และความต้องการหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษและการนำความรู้ไปประกอบอาชีพของบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษและความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คุณลักษณะบัณฑิตที่เป็นจริงจากผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งประกอบด้วย กรรมการประจำหลักสูตร ผู้สอน บัณฑิตที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน/สถานประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ โดยผู้วิจัยจะนำผลการศึกษามาพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาระดับปรับปรุง พ.ศ. 2547

วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 1) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาด้านบริบท
- 2) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาด้านปัจจัย

นำเข้า

3) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านกระบวนการ

4) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านผลผลิต

5) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้มหาบัณฑิต

6) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ทำให้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ของผู้เกี่ยวข้องเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 โดยใช้รูปแบบการประเมินซีบีบี (CIPP Evaluation Model) ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Danial L. Stufflebeam) เป็นกรอบในการประเมิน ซึ่งมีขอบเขตในการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation : C) ได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) ได้แก่ กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน ผู้เรียน โครงสร้างเนื้อหารายวิชา อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งเรียนรู้ และงบประมาณ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษา จำนวนการมีงานทำ ความรู้ ความสามารถในการทำงาน และความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตด้านผลผลิตของหลักสูตร

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากร 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 5 คน
2. อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษ จำนวน 6 คน
3. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 79 คน
4. ผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ จำนวน 10 แห่ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา พ.ศ. 2547 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. การประเมินหลักสูตร หมายถึง การวิเคราะห์เอกสารและการรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างบัณฑิต ที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา พ.ศ. 2547 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา พ.ศ. 2549 ได้แก่ การจัดให้มีเอกสารหลักสูตร การจัดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ให้เหมาะสมกับรายวิชา การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน
4. บัณฑิต หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ระหว่างปีการศึกษา 2549-2553
5. ผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547